

Institutul „Ovidiu Șincai”
București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230. 24.34, 230.24.74, 231.55.22, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro, email: isd@rds.mail.ro

Raport de avertizare

Vulnerabilități ale politicii internaționale a României sub administrația Băsescu-Tăriceanu

**București
17 Februarie 2004**

Cuprins

1. Diferențe între politica europeană de bună vecinătate și strategia de securitate americană privind zona Europei de Sud-Est și a Orientului Apropiat Extins

- a) Politica europeană
- b) Strategia de securitate americană

2. Viziunea noii administrații de la București asupra securității naționale

3. Analiza acțiunilor de politică internațională ale administrației Băsescu-Tăriceanu

- a) Vizita premierului Călin Popescu-Tăriceanu la Budapesta (17 ianuarie 2005)
- b) Vizita președintelui Traian Băsescu în Republica Moldova (21 ianuarie 2005)
- c) Vizita președintelui Traian Băsescu în Ucraina (23 ianuarie 2005)
- d) Vizita la Londra a președintelui Traian Băsescu (31 ianuarie 2005)
- e) Vizita la Moscova a președintelui Traian Băsescu (14-15 februarie 2005)
- f) Vizita la Bruxelles a ministrului de externe, Mihai-Răzvan Ungureanu (3 februarie 2005)

4. Perspective și riscuri de criză

5. Recomandări

A trecut 50 de zile de la preluarea mandatului de către noua administrație liberal-democrată, care poate fi apelată „administrația Băsescu-Tăriceanu”. În această perioadă noua putere de la București și-a definit o parte din obiectivele de politică internațională, fiind inițiate și câteva demersuri pentru aplicarea acestora. Scopul prezentului raport de analiză politică este să determine principalele caracteristici ale acțiunii externe inițiate de administrația Băsescu-Tăriceanu, precum și impactul acesteia, pozitiv sau negativ, asupra promovării intereselor naționale ale României.

DEFINIREA INTERESULUI NAȚIONAL:

Strategia de securitate a României definește interesele securității naționale ca fiind acele stări și procese, bazate pe valorile asumate și promovate de societatea românească, prin care se asigură prosperitatea, protecția și securitatea membrilor ei, stabilitatea și continuitatea statului. Printre cele mai importante elemente componente ale acestei strategii se numără: *menținerea integrității, unității, suveranității și independenței statului român; garantarea drepturilor și libertăților democratice fundamentale, asigurarea bunăstării, siguranței și protecției cetățenilor României; dezvoltarea economică și socială a țării, în pas cu dezvoltarea contemporană. Reducerea susținută a marilor decalaje care despart România de țările dezvoltate europene; afirmarea identității naționale și promovarea acesteia ca parte a comunității de valori democratice.*

1. Diferențe între politica europeană de bună vecinătate și strategia de securitate americană privind zona Europei de Sud-Est și a Orientului Apropiat Extins

Întrucât doctrina de politică externă promovată de administrația Băsescu-Tăriceanu are ca idei centrale constituirea „Axei Washington-Londra-București” și acțiunea României ca avangardă a acesteia în vecinătatea estică a spațiului euro-atlantic – regiune reprezentând și vecinătatea UE – este utilă o analiză comparativă a agendei europene și americane în Europa de Est, în Balcani, la gurile Dunării, la Marea Neagră și în Caucaz. Pornind de aici se va putea constata în ce măsură opțiunile actuale de politică externă ale Bucureștiului sunt compatibile cu obiectivul integrării europene a României, obiectiv a cărui conformitate cu interesul național face obiectul unui aparent consens.

a) Politica europeană

Politica europeană de bună vecinătate se referă la relațiile Uniunii Europene cu țările din Europa de Est (Rusia, Ucraina, Belarus și Republica Moldova), din regiunea Mediteranei (Algeria, Egipt, Iordania, Israel, Liban, Libia, Maroc, Siria, Tunisia și Autoritatea Palestiniană) și din Caucazul de Sud (Armenia, Azerbaidjan și Georgia), țări care nu sunt considerate ca eligibile pentru a deveni membru al Uniunii, chiar dacă ele aparțin tot familiei culturale europene sau au legături intime și tradiționale cu aceasta (ex. pentru moment Turcia nu este inclusă în politica de vecinătate a UE, ci în politica de pre-aderare, în timp ce Moldova sau Ucraina sunt incluse în politica de vecinătate). Principalele instrumente ale acestei politici sunt cooperarea și integrarea economică, ajutorul pentru dezvoltare, asistența în procesul de democratizare și construcție a statului de drept, dialogul, consultarea și concertarea politică, precum și parteneriatul general sau în diverse domenii. Scopul principal este de a evita excluderea acestor țări din zona economică europeană și crearea de noi linii de demarcație în “Marea Europă”. Este vizată, de asemenea, realizarea unei armonizări de

sistem politic și a unei interoperabilități economice și sociale între UE și statele din vecinătatea sa estică și sudică, susceptibile a se integra unui concept larg de spațiu cultural european.

În aceste țări UE încurajează reformele în domeniile politic, economic și social, rezolvarea disputelor bilaterale pe calea negocierilor și cu respectarea dreptului internațional (în special a Cartei ONU), cooperarea transfrontalieră (inclusiv prin crearea de euro-regiuni) și implementarea standardelor europene în materia instituțiilor democratice, statului de drept și a drepturilor omului (cu un accent special asupra drepturilor minorităților). Două concepte fundamentale promovate, în acest context, de UE sunt cel al “securității democratice” (potrivit căruia dezvoltarea democrației – la nivel național și internațional – exclude războiul dintre statele care o adoptă ca sistem de organizare) și cel al “securității prin dezvoltare” (potrivit căruia stabilitatea și securitatea statelor crește direct proporțional cu creșterea nivelului lor de dezvoltare economică). Ambele concepte se înscriu în doctrina priorității acordate “soft security” (“securitatea moale”), se bazează pe efortul identificării “solidarității de interese” și sunt propulsate prin “strategia proiectelor comune”. La acestea se adaugă principiul potrivit căruia consolidarea securității trebuie operată exclusiv în condițiile respectului pentru drepturile omului iar nu pe seama limitării libertăților civile. Pentru evaluarea progreselor, UE monitorizează țările incluse în politica de bună vecinătate.

Strategia de Securitate Europeană, adoptată de către Consiliul European în decembrie 2003 identifică zona **Caucazului de Sud** ca una din regiunile în care UE ar trebui să manifeste un interes sporit. Se are în vedere dezvoltarea unui Plan de Acțiune pentru sprijinirea democrației în această zonă. În acest context se analizează posibilitatea lansării unui Pact de Stabilitate pentru Caucazul de Sud. UE insistă pentru retragerea forțelor militare ruse din Caucazul de Sud (ca și din Transnistria) și, totodată, pentru acordarea unui statut de autonomie regiunilor separatiste din zonă, în cadrul statelor din care fac parte în prezent.

În privința **Belarusului**, Comisia Europeană susține o strategie graduală de creare a condițiilor pentru alegeri libere și corecte în vederea restabilirii democrației în această țară. Pentru moment relațiile cu Belarus rămân înghețate din cauza regimului autoritar aflat la putere acolo, regim care dezvoltă viziunea unei societăți închise și controlate. Un element important, însă, este susținerea societății civile din Belarus. În raporturile cu Belarus UE îmbină un sistem de sancțiuni constând, în special, în limitarea schimburilor economice, interzicerea contactelor politice la nivel înalt și refuzul vizelor de călătorie pentru principalii demnitari ai regimului de la Minsk, cu refuzul politicii de izolare și încercarea angajării într-un dialog constructiv care să includă și Rusia. Așa numita “strategie a reperelor” vizează motivarea unui progres democratic măsurabil în pași concreți, prin acordarea unor facilități economice și unei intensificări a contactelor politice în relația cu UE.

O atenție specială este acordată și **Libiei**, ale cărei progrese sunt urmărite cu bună voință de instituțiile europene. Odată ce standardele democratice vor înregistra un nivel acceptabil, Libia s-ar putea alătura celorlalți parteneri mediteraneeni.

În restul țărilor din regiunea Mediteranei, Uniunea susține respectarea demnității umane, libertății, democrației, egalității, domniei legii și a drepturilor omului și consolidarea pluralismului, toleranței, justiției, solidarității și nediscriminării. De asemenea, UE dorește o cooperare economică mai strânsă, mai ales în domeniile energiei, transporturilor, mediului și cercetării cu țările mai sus menționate, dar și colaborarea pentru stoparea criminalității transfrontaliere. Pentru îmbunătățirea cooperării sunt prevăzute și instrumente financiare de motivare a țărilor respective.

Cât privește zona **Balcanilor de Vest** se poate spune că aceasta are un statut *sui generis* în relațiile cu UE. Pe de o parte, se consideră că țările aparținând zonei respective (Albania, Bosnia și Herțegovina, Croația, Macedonia, Serbia și Muntenegru) sunt susceptibile să devină membri ai UE (Croația va și începe negocierile de aderare în 2005). Pe de altă parte, se apreciază că drumul de parcurs către calitatea de membru este (poate cu excepția Croației) atât de lung și marcat de condiții atât de incerte încât acelor țări UE le aplică un tratament mai apropiat de cel caracteristic politicii de vecinătate decât politicii de extindere. În acest context, UE asociază încheierea separată cu fiecare din statele zonei a unor Acorduri de stabilizare și dezvoltare, cu abordarea regională în contextul multilateral al Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est. Cadrul juridic amintit structurează acțiunile UE pe trei coordonate principale și anume: a) dezvoltarea instituțiilor democratice; b)

dezvoltarea economică; c) dezvoltarea de soluții la problemele de securitate. Lor li se adaugă insistențele UE privind crearea unor structuri de cooperare și integrare subregională de a căror succes se sugerează că ar fi condiționată integrarea europeană ulterioară.

b) Strategia de securitate americană

În privința strategiei de securitate a Statelor Unite, adoptate în decembrie 2002, prioritară este contracararea rețelelor teroriste la nivel global. Toate celelalte ținte sunt subordonate acestui obiectiv. Pentru SUA solidaritatea contează numai în măsura în care se traduce într-o politică de susținere și în capacitatea de sprijin pentru strategia lor de securitate. Această strategie se bazează pe conceptele unipolarismului, unilateralismului – în cele două variante ale sale și anume „singuri, dacă se poate, împreună dacă este necesar” (opțiunea Bush) sau „împreună, dacă se poate, singuri, dacă este necesar” (opțiunea Clinton) – și al **atacului** nu doar **preventiv** (care tinde la neutralizarea unei agresiuni iminente, a unei amenințări), ci și **anticipativ** (care tinde la excluderea unei posibilități de agresiune chiar dacă pericolul este improbabil și, deci, nu a ajuns a fi o amenințare certă). În consecință, este preferată „hard security” (securitatea bazată pe dreptul forței iar nu cea bazată pe forța dreptului) și se acceptă că prețul securității poate consta în limitarea drepturilor și libertăților civile. Refuzând orice scuză pentru terorism, SUA refuză și orice explicație pentru acest fenomen. În consecință, acțiunea sa vizează cu prioritate, dacă nu exclusiv, simptomele iar nu cauzele terorismului. Deși SUA apreciază importanța preluării propriului său model de organizare și propriilor sale valori în statele aliate, ele se bazează mai mult pe interoperabilitatea militară, politică și instituțională cu acestea, decât pe armonizarea sau coeziunea economică și socială cu ele. Ca principală amenințare la adresa securității în privința căreia nu se mai (poate) face distincție între aspectul intern și cel internațional, terorismul este definit ca o realitate tridimensională reunind terorismul propriu-zis, corupția și crima organizată.

Strategia face referire la **rezolvarea conflictului israeliano-palestinian**, prin susținerea democrației în teritoriile palestiniene și încurajarea unei poziții deschise a administrației israeliene către perspectiva creării unui stat palestinian independent. În același timp, însă, sunt susținute acțiunile armatei israeliene vizând grupuri de teroriști palestinieni, respingându-se orice încercare de a echivala acțiunile violente ale diferitelor organizații palestiniene cu lupta de eliberare națională sau cu reacția față de lipsa de perspective în negocierile cu ocupantul. În relația cu **Iordania**, Statele Unite doresc să întărească cooperarea pe baza acordului de liber schimb semnat în 2001. De asemenea, se are în vedere semnarea unui acord de liber schimb cu **Marocul**. Poziția acestor state, ca și cea a **Egiptului** și **Arabiei Saudite**, de sprijin sau, cel puțin de toleranță față de lupta Israelului împotriva terorismului palestinian, explică bună voință sau cel puțin îngăduința SUA față de derapajele lor pe terenul drepturilor omului și al deficitului lor democratic.

Recent, politicile americane privind relațiile bilaterale cu statele din **regiunea Mediteranei și a Orientului Mijlociu** li s-a adăugat strategia abordării globale a așa-numitului „**Marele Orient Mijlociu**” („**Greater Middle East**”). Ideea fundamentală a acestei inițiative este cea a cooperării țărilor din zonă în ansamblul lor, cu SUA în două planuri paralele: a) dezvoltarea democrației interne; b) lupta împotriva terorismului internațional, luptă care include combaterea fundamentalismului islamic, precum și a statelor suspectate de proliferarea armelor de distrugere în masă sau de susținerea organizațiilor teroriste (Iranul și Siria). Unii analiști apreciază că strategia „Marelui Orient Mijlociu” ar urmări, de fapt, impunerea unei *pax americana* în regiune, precum și crearea condițiilor pentru prelungirea *sine die* a prezenței militare americane în Orientul Mijlociu.

În relația cu **Rusia**, Statele Unite susțin integrarea economiei Federației Ruse în economia globală, mai ales prin intermediul Organizației Mondiale a Comerțului. De asemenea, se dorește o relație de parteneriat strategic pentru combaterea terorismului islamic. Se mizează pe colaborarea cu Rusia în Transnistria, dar și în Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabah, pentru combaterea corupției și crimei organizate. SUA exprimă critici repetate în ceea ce privește deficitul și reculurile procesului democratic din Rusia, dar sunt gata să treacă peste aceste obstacole spre a facilita colaborarea în lupta antiteroristă. Ele știu că Rusia nici nu poate câștiga, nici nu este interesată într-o confruntare directă cu America, însă înțeleg că fără simpatia sau cel puțin neutralitatea

Kremlinului, implicarea americană în Asia Centrală (Afganistan, Irak etc.) riscă să devină un război fără sfârșit.

În relația cu țările din **Asia Centrală și Caucaz**, SUA au în vedere dezvoltarea cooperării cu țările respective pentru a fructifica rezervele de energie din zona Mării Caspice. În acest caz securitatea energetică pare a fi principala miză a jocului. Se are în vedere realizarea ei prin diversificarea și securizarea traseelor de transport a hidrocarburilor caspice. Întrucât regiunile respective aparțin de teritoriul fostului imperiu sovietic și sunt privite de Moscova ca o parte a necesarei și legitimei sale sfere de influență, problema capătă și conotații geopolitice. Cooperarea pe care SUA o propune țărilor respective este, de aceea, percepută la Moscova ca o încercare a reducerii influenței rusești și a instalării controlului american la frontiera rusească.

În relația cu **Ucraina**, este încurajată democrația și întărirea statului de drept, precum și integrarea țării în sistemul de securitate euro-atlantic. În acest caz, democrația este privită ca vehicul al proiectului național ucrainean, asumându-se cu seninătate riscul ca naționalismul să prevaleze în cele din urmă și să provoace divorțul de democrație. Propulsarea aspirațiilor naționale ale Ucrainei are valoarea emancipării acestei țări de sub influența unei Rusii de care o leagă și profunde tradiții culturale. De aceea, pariul ucrainean are certe implicații geopolitice. În vederea realizării acestor deziderate Ucraina ar putea să devină eligibilă ca partener strategic al Statelor Unite în zonă. În acest caz, aspirațiile naționale ale ucrainenilor – exprimate, pe plan intern, față de minorități și în plan extern, față de vecini – ar putea primi susținere americană și deveni un alt factor de disensiune trans-atlantică.

În ceea ce privește **Republica Moldova**, SUA susțin stabilizarea, securizarea și democratizarea ei, precum și, mai ales, soluționarea conflictului transnistrean. SUA doresc, se pare, federalizarea Moldovei, însă într-o formulă care să dea suficientă putere autorităților federale spre a nu îngădui vreunui subiect al federației convențe politice cu Rusia sau convențe administrative cu crima organizată. Inclusiv în acest caz implicarea americană are aspecte geopolitice, ea vizând creșterea propriei securități prin împingerea influenței rusești dincolo de granițele răsăritene ale Moldovei. În măsura în care România ar avea resurse de credibilitate, politice și economico-financiare spre a garanta legarea Moldovei de structurile euro-atlantice, aceasta ar întâlni simpatia Americii.

În ceea ce privește **Belarus**, SUA adoptă o poziție intransigentă față de conducerea politică a acestei țări, reputată pentru orientările sale nedemocrate în plan intern și orientările pro-ruse, în plan extern. Politica de izolare internațională a Belarus, precum și de sprijin acordat opoziției politice față de regimul președintelui Alexandr Lukașenko, vizează atât aducerea la putere a unei conduceri atrasă de valorile occidentale cât și evitarea transformării proiectului de uniune între Rusia și Belarus în realitate. Realizarea acestui proiect ar schimba echilibrul de forțe și situația geo-strategică în centrul flancului estic al NATO.

În **Balcanii de Vest** SUA sunt percepute ca fiind principalul susținător al aspirațiilor independentiste ale comunităților albaneze. În special aceasta s-ar verifica în cazul independenței regiunii Kosovo. Pe de altă parte, politica americană în zonă combină perpetuarea unor protectorate internaționale în care contribuția americană joacă rolul principal (Kosovo și Bosnia) cu diminuarea angajării militare americane (trupele SUA, destinate altor regiuni, urmând a fi înlocuite de forțe europene). Dezangajarea militară americană se realizează corelat cu ceea ce s-ar putea numi „albanizarea” sau „islamizarea” regiunii. Independența eventuală a Kosovo și consolidarea influenței politice a comunităților albaneze din Macedonia și Muntenegru (la care se adaugă menținerea formațiunilor statale musulmane ale bosniacilor) sunt privite, se pare, ca o contrapondere la naționalismul sârb și croat. Prin acest sistem de contraponderi se apreciază că s-ar putea ajunge la un echilibru sub-regional, garantând securitatea internațională a unor posibile trasee strategice traversând Balcanii. Democratizarea și dezvoltarea economică a statelor din regiune sunt concepute ca strategii de acompaniament destinate să consolideze șansele de succes ale strategiei principale. În cazul unor destabilizări, nereușite sau accidente, comunitatea internațională (și, în primul rând, SUA) se va considera legitimată să intervină din nou. Întrucât asemenea soluții

presupun implicarea Serbiei, se va impune găsirea soluțiilor pentru realizarea unui echilibru între resursele și aspirațiile acesteia, pe de-o parte, și rolul rezervat ei în echilibrul regional, pe de altă parte. Fiind vorba de state și procese din vecinătatea imediată a României, o politică de asemenea rigoare va cere reacții pe măsură din partea Bucureștiului.

Din cele de mai sus se constată că în gândirea americană eficiența este criteriul legitimității și justiției acțiunilor internaționale, transformările democratice fiind terapia de recuperare după șocul intervenției în forță, iar nu soluția care conduce spre obiectivul de securitate globală urmărit. În plus, securitatea globală (adesea descrisă ca acțiune de eliberare sau democratizare) este privită ca o misiune de care SUA se simt direct responsabile și care implică atât inițiativa lor unilaterală cât și instaurarea unei ordini americane care să-i garanteze succesul.

Tabel: *Comparație între poziția UE și SUA față de Europa de Est, Orient, Caucaz și Balcani*

Nr. crt.	Regiuni / țări vizate	Poziția Uniunii Europene	Poziția Statelor Unite
1.	Rusia	<ul style="list-style-type: none"> - respectarea demnității umane, libertății, democrației, egalității, domniei legii și a drepturilor omului și consolidarea pluralismului, toleranței, justiției, solidarității și nediscriminării - cooperare economică mai strânsă - perspective pentru un parteneriat politic implicând consultări și concertări în ceea ce privește strategiile regionale și globale 	<ul style="list-style-type: none"> - parteneriat strategic pentru combaterea terorismului islamic - retragerea trupelor rusești din Transnistria și Caucaz - liberalizarea pieții ruse
2.	Belarus	<ul style="list-style-type: none"> - strategie graduală de creare a condițiilor pentru alegeri libere și corecte în vederea restabilirii democrației - susținerea societății civile 	<ul style="list-style-type: none"> - izolarea Belarus pe plan internațional - susținerea partidelor de opoziție
3.	Ucraina	<ul style="list-style-type: none"> - respectarea demnității umane, libertății, democrației, egalității, domniei legii și a drepturilor omului și consolidarea pluralismului, toleranței, justiției, solidarității și nediscriminării - cooperare economică mai strânsă - perspective îndepărtate de integrare în UE 	<ul style="list-style-type: none"> - emanciparea națională în raport cu Rusia - integrarea în sistemul de securitate euro-atlantic - încurajarea democrației și întărirea statului de drept - parteneriat strategic
4.	Republica Moldova	<ul style="list-style-type: none"> - respectarea demnității umane, libertății, democrației, egalității, domniei legii și a drepturilor omului și consolidarea pluralismului, toleranței, justiției, solidarității și nediscriminării - cooperare economică mai strânsă - perspective incerte de integrare în UE 	<ul style="list-style-type: none"> - susținerea stabilizării, securizării și democratizării - rezolvarea diferendului transnistrean prin federalizarea Moldovei - retragerea trupelor ruse din Transnistria
5.	Caucazul de Sud	<ul style="list-style-type: none"> - sprijinirea democrației - cooperare economică mai strânsă - integrare regională - rezolvarea conflictelor înghețate prin federalizare - integrarea zonei în politica de bună vecinătate a UE 	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea cooperării pentru a fructifica rezervele de energie din zona Mării Caspice - retragerea trupelor ruse - rezolvarea conflictelor înghețate prin federalizare - integrarea în sistemul de securitate euro-atlantic

6.	Orientul Mijlociu	<ul style="list-style-type: none"> - parteneriat politico-economic - acorduri de liber schimb - rezolvarea conflictului israelo-palestinian prin recunoașterea dreptului la autodeterminare a poporului palestinian pe baza principiului „pace contra teritorii” 	<ul style="list-style-type: none"> - rezolvarea conflictului israeliano-palestinian prin crearea unui stat palestinian independent sub condiția prealabilă a democratizării societății și autorității palestinienilor, precum și a renunțării la acțiunile de luptă cu caracter terorist - realizarea unui parteneriat cu Marea Orient Mijlociu pentru democratizare și lupta împotriva terorismului (inclusiv împotriva statelor care proliferază arme de distrugere în masă sau sprijină organizațiile teroriste) - acorduri de liber schimb
7.	Balcanii de Vest	<ul style="list-style-type: none"> - încheierea de acorduri bilaterale de stabilitate și dezvoltare - susținerea în contextul multilateral al Pactului de Stabilitate pentru Europa de S-E, a cooperării și integrării regionale - întărirea securității prin consolidarea democrației, dezvoltare economică, cooperare și integrare - oferirea unei perspective de principiu privind integrarea în UE - garantarea securității prin respectul principiului inviolabilității frontierelor asociat cu respectul dreptului la identitate a minorităților naționale mergând până la autodeterminarea internă a acestora 	<ul style="list-style-type: none"> - menținerea protectoratelor internaționale în regiune până la asigurarea unei dezvoltări suficiente a structurilor de autoguvernare și a democrației - autodeterminarea internațională a Kosovo și, eventual a Muntenegrului - asigurarea unei largi autonomii pentru comunitățile albaneze - asigurarea stabilității și securității la nivel regional prin realizarea unui echilibru între comunitățile albaneze și cele slave, precum și între comunitățile musulmane, ortodoxe și catolice, sub supraveghere internațională - dezangajarea militară americană și preluarea unor sarcini militare sporite de către UE

Sintetizând disonanțele dintre cele două abordări identificăm diferențe în viziunile de securitate europeană și americană. Concepția americană este determinată de dimensiunea sa universalistă, fiind preponderent geopolitică („securizare prin intervenție” – eventual în parteneriat). Definierea europeană a securității este puternic influențată de statutul de putere regională al Uniunii Europene și de puternicul său caracter social. Ca atare, conceptele europene de securitate sunt mai largi (vezi școala de la Copenhaga), incluzând inclusiv problemele sociale („securizare prin integrare”). A doua mare diferență între viziunea de securitate americană și cea europeană se referă la ritmul de securizare a unei zone: în timp ce strategia anglo-americană este dinamică, ofensivă, adesea cu un conținut revoluționar, bazată pe formula succesiunii „intervenție + securizare militară + democratizare + parteneriat”, concepția

europăeană este gradualistă, prudentă, sintetizată în formula succesiunii „parteneriat+democratizare+integrare+securizare civilă”.

Pentru a deveni mai clare aceste diferențe luăm ca exemplu Ucraina. Din perspectivă americană, Ucraina acoperă un spațiu care trebuie securizat cât mai rapid, eventual integrat în NATO, pentru a servi ca zonă prin care influența rusească asupra Occidentului să fie redusă. În această viziune, Polonia și România trebuie să joace pentru Ucraina rolul de ancore sau de cuplu de forțe, care să o ajute/prezeze în adoptarea unei conduite pro-occidentale. Prioritară este orientarea (geo-)politică a regimului de la Kiev, fiind important ca acesta să se înscrie pe „axa Varșovia-București”. În viziunea europeană, mai importantă este transformarea internă a Ucrainei, modernizarea și democratizarea sa, care este un proces de durată și cu costuri foarte mari. Iată de ce Ucraina ar putea deveni într-un viitor previzibil membru al NATO, dar orizontul temporal pentru integrarea europeană este mult mai îndepărtat (este posibil dar nu și vizibil). Va urma astfel un proces de desincronizare între aderarea la NATO și integrarea în Uniunea Europeană, iar această defazare va afecta inclusiv definirea securității naționale de către România.

2. Viziunea noii administrații de la București asupra securității naționale

Principala diferență a viziunii administrației Băsescu-Tăriceanu față de politica externă a tuturor administrațiilor post-decembriste care au precedat-o, este faptul că, întărirea parteneriatului strategic cu SUA și, implicit, a statutului de membru al NATO are prioritate față de obiectivul integrării în UE, iar lupta împotriva terorismului (în special sub forma luptei împotriva corupției) devine ținta principală a politicii de securitate a României. Această modificare a abordării este notată și de comentatorii străini. Astfel, cotidianul britanic „Sunday Herald” din 30 ianuarie 2004 subliniază „reorientarea politică graduală a Bucureștiului către axa Washington-Londra”.

Este adevărat că la capitolul privind politica externă din programul de guvernare se menționează *participarea activă a României la construcția instituțională și culturală a Marii Europe*. Cu toate acestea, o serie de alte accente ale amintitului program, cât și **declarațiile de politică externă ale șefului statului și ale consilierilor săi conduc la concluzia că relațiile bilaterale rămân mai importante decât acțiunea în context multilateral, iar în ceea ce îl privește pe acesta din urmă cadrul NATO constituie structura de securitate supremă.**

Discursul de început de an adresat corpului diplomatic de către șeful statului, deși vrea să dea un semnal liniștitor către UE, rămâne neconvincător, el limitându-se doar la declarații de suprafață și la revizuirea ordinii de abordare a subiectelor, fără a afecta mesajul de fond asupra noii orientări de politică externă a României. Dacă raporturile cu SUA, Marea Britanie, Rusia și statele din regiunea Mării Negre, a gurilor Dunării și a Balcanilor sunt descrise în cadrul „doctrinei Băsescu” în termeni strategici, relația cu UE este prezentată în termeni tactici. În cazul din urmă prevalează orizontul de timp scurt (semnarea Tratatului de asociere în aprilie 2005 și ratificarea lui până în 2006) și abordarea tehnică (executarea angajamentelor asumate față de UE cu ocazia încheierii negocierilor de aderare). Administrația Băsescu-Tăriceanu nu consideră actuală implicarea României în dezbaterile privind construcția viitoarei UE și nu are nici o opinie în legătură cu alternativa uniune pe baze federale versus uniune pe baze inter-guvernamentale ori alternativa Europa

economică (Europa piață) versus Europa politică (Europa putere). În lumina declarației Președintelui Băsescu potrivit căreia România își va îndeplini obligațiile față de UE „în timp și în conformitate cu interesul său național” se poate ajunge la concluzia că și angajamentul față de UE are o valoare relativă în concepția Bucureștiului. De asemenea, din relatarea consilierului prezidențial pentru politică externă, dl. Andrei Pleșu, rezultă că România împărtășește punctul de vedere britanic cu privire la relația cu UE și SUA, prima fiind importantă sub aspect economic (UE este privită mai ales ca o piață), iar a doua sub aspect politic și de securitate (SUA rămân partenerul privilegiat în politica globală).

Aceste elemente arată clar o axare mai mare a noii administrații pe relația bilaterală cu Statele Unite decât pe o relație cu partenerii europeni din cadrul UE și cu Uniunea în ansamblul său. De altfel, președintele Băsescu nu și-a ascuns predilecția pentru o așa-zisă „axă Washington – Londra – București”. Acțiunile de politică externă care au urmat reflectă exact această orientare nouă.

Prin anunțarea hotărârii de a promova o politică externă „activă și dinamică” în zona Mării Negre – abordare derivată din angajarea strategică pe Axa Washington-Londra-București și prelungirea sa până la Moscova (relația cu Rusia și țările din vecinătatea estică imediată a fost, de asemenea menționată, fie înaintea relației cu UE fie într-o formulă conceptuală calitativ superioară celei folosite în cazul UE) – **administrația Băsescu-Tăriceanu subordonează politica internațională a României viziunii „securizare prin intervenție” (în speță, intervenția pentru exportul de democrație), definind România ca o „punte” spre Est și Spațiul Pontic.** Consilierul prezidențial Andrei Pleșu a încercat să explice o atare orientare ca fiind îndreptarea privirilor României spre vecinătatea UE, vecinătate căreia aceasta îi consacră o politică specială (evidențiată și în recent adoptata Constituție a UE). **Maniera de abordare a vecinătății estice și de definire a problemelor ei, conduce, însă, la concluzia că intervenția sau implicarea României se inspiră din unilateralismul și prioritățile americane (Axei Washington-Londra) mai degrabă decât din multilateralismul și agenda UE (întrâurite de tandemul franco-german).** Strategia politicii active din vecinătatea apropiată pusă în serviciul parteneriatului cu Occidentul îndepărtat pare foarte atractivă la nivel retoric. **Dincolo de faptul că obiectivele ei concrete, etapizarea și mijloacele specifice puse la dispoziție rămân deocamdată cu totul neclare (ceea ce face ca șansele de succes să fie greu de estimat), ideea prezintă o serie de vulnerabilități și anume: i) intrarea în zone de conflict cronic în care se confruntă interesele marilor puteri regionale și globale și asumarea unor responsabilități disproportionale în raport cu resursele de care România pare a dispune, au potențialul de a transforma „statul-punte” în „stat-țintă”; ii) datorită defazării previzibile tot mai accentuate între „strategia intervenției” și „strategia integrării”, România poate deveni ostatica tensiunilor transatlantice, punând astfel în pericol, în primul rând, atingerea obiectivelor sale de integrare europeană, dar și parteneriatul strategic cu SUA.**

Oricum, capacitatea de manevră a României în complexa sa zonă de vecinătate rămâne limitată atâta timp cât în cadrul NATO ea are un statut în cel mai bun caz de rang inferior, în UE nu se bucură de nici o influență (iar alinierea la euroscepticismul caracteristic Axei Washington-Londra nu va duce la schimbarea în bine a acestei situații) și cu Moscova întreține relații reci. Spre a fi mai eficientă în politica de vecinătate România ar trebui, deci, să își întărească poziția în UE, implicându-se în refondarea acesteia și să se apropie de Rusia, arătând înțelegere pentru aspirațiile ei regionale și nevoile ei de securitate. Parteneriatul strategic cu SUA și încrederea în relațiile cu Washingtonul care s-ar putea construi pe baza lui, ar trebui folosite tocmai spre a permite asemenea evoluții. Cu alte

cuvinte, parteneriatul respectiv ar fi de dorit să facă România mai autonomă față de SUA și nu mai dependentă de ele. În caz contrar „Doctrina Băsescu” poate duce la izolarea internațională a României. Ignorarea importanței strategice a relației cu UE, precum și a antagonismelor strategice existente pe axa Washington-Moscova, demonstrează că „doctrina Băsescu” nu conține soluții pentru evitarea unui asemenea impas.

3. Analiza acțiunilor de politică internațională ale administrației Băsescu-Tăriceanu

c) Vizita premierului Călin Popescu-Tăriceanu la Budapesta (17 ianuarie 2005)

Realizarea primei vizite oficiale la Budapesta de către șeful executivului **constituie o decizie înțeleaptă**, ea transmițând un mesaj politic cu adevărat european: se continuă bunele relații dintre România și Ungaria, cele două state fiind conștiente de importanța relațiilor bilaterale pentru dezvoltarea, securitatea și stabilitatea Europei Centrale. Ungaria este o țară europeană prin excelență, cu o relevanță euro-atlantică limitată la prezența unei diaspore relativ reduse în SUA. Pe plan european tandemul româno-maghiar poate constitui un al doilea motor al Europei politice. Parteneriatul strategic româno-maghiar, lansat în 1996, beneficiază de șansa identității obiective a ținutelor strategice ale celor două țări în actuala etapă istorică. În acest context, vizita premierului Tăriceanu – prima după formarea guvernului său și deci având o semnificație aparte – apare ca o acțiune necorelată cu doctrina „Axei Washington-Londra-București” promovată de Președintele Băsescu. (Ceea ce nu înseamnă că ar fi incompatibilă cu această doctrină.) Pornind de la această observație gestul poate indica fie o distanțare a Guvernului de linia de politică externă a Președintelui, fie o încercare de a antrena și Ungaria ca parte a „Noii Europe” rumsfeldiene, pe Axa transatlantică. În orice caz, atât vizita cât și ideea realizării unei ședințe comune a celor două cabinete în toamna acestui an, după model franco-german, are rolul de a împrăștiă temerile europene legate de o posibilă evoluție naționalistă a Alianței D.A., după ce au fost consemnate mai multe declarații ale liderilor acesteia incompatibile cu reconcilierea istorică româno-maghiară (de ex. jurământul pe Biblie a actualului președinte al PD, Emil Boc, că nu va coopera cu maghiarii). Continuarea relației speciale de cooperare și bună vecinătate cu Ungaria, precum și de dezvoltare a parteneriatului strategic cu aceasta (parteneriat la care Președintele Băsescu nu a făcut până în prezent nici o referire) ar trebui să rămână un obiectiv important al actualei administrații, ținând seama de faptul că menținerea coeziunii româno-maghiare pe plan internațional și apartenența celor două țări la aceleași alianțe și cu aceleași obiective, constituie un element esențial pentru securitatea națională a României.

d) Vizita președintelui Traian Băsescu în Republica Moldova (21 ianuarie 2005)

Călătoria în Republica Moldova a președintelui Traian Băsescu trebuie analizată în funcție de câteva întrebări-cheie: i) care sunt obiectivele pe termen scurt, mediu și lung ale României în raport cu Chișinăul; ii) care sunt resursele pentru a realiza aceste obiective; iii) care sunt opțiunile de politică externă ale administrației comuniste din Republica Moldova?

Respectarea statalității Republicii Moldova este un principiu pe care este construită identitatea internațională a României, care a permis integrarea în NATO și a făcut posibilă încheierea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană. Orice derogare unilaterală din partea României de la acest principiu poate avea consecințe nefaste pentru interesele naționale. Scopul României trebuie să fie, în continuare, consolidarea statalității Republicii Moldova și sprijinirea democratizării și occidentalizării acesteia. O asemenea perspectivă asupra relațiilor româno-moldovene este convergentă cu

strategia Uniunii Europene, care în noua politică de vecinătate pleacă de la principiul „totul în comun, cu excepția instituțiilor”.

Pornind de aici, diplomația română ar trebui să insiste pentru transferul Moldovei de la capitolul privind relațiile de vecinătate ale UE la capitolul privind extinderea UE. Formula utilizată de Traian Băsescu, „un popor, două state independente”, se bazează pe o definire etnicistă a națiunii, în timp ce prioritatea românească față de Chișinău (dar și față de ceilalți vecini ai săi precum Ungaria) ar trebui să fie o definire civică a națiunii, care să permită integrarea diferitelor minorități, simultan cu democratizarea și modernizarea vecinului de la Est al României.

O analiză realistă asupra resurselor și dependențelor pe care le au atât România cât și Republica Moldova indică faptul că, **Bucureștiul nu poate suplini dependențele structurale** (cele energetice, în primul rând) **pe care Chișinăul le are față de Rusia**. De asemenea, **integrarea europeană a Republicii Moldova nu depinde în acest moment de România**. Uniunea Europeană este deschisă în principiu aderării Republicii Moldova, dar, ca și în cazul Ucrainei, aceasta nu este o problemă care să fie rezolvabilă într-un viitor apropiat. Uniunea Europeană a dat semne de oboseală în privința extinderii sale rapide, iar ordinea de priorități pare a fi, în acest moment, stabilizarea și securizarea Balcanilor de Vest, mai degrabă decât o nouă extindere spre Est.

Din chestiunea moldovenească nu poate fi omisă **problema conflictului înghețat transnistrean**. În acest moment, România nu face parte din mecanismul penta-lateral de negociere (Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova, OSCE, „Republica Transnistreană”) în problema Transnistriei. Soluționarea acestui conflict înghețat face parte din cadrul unor negocieri internaționale mai ample, în care România are – cel puțin atâta timp cât influența sa în cadrul NATO și UE este virtual nulă, relația cu SUA se centrează pe lupta împotriva terorismului și corupției, iar relația cu Rusia este sterilă – doar un rol secundar. Rolul esențial este jucat de Rusia, Statele Unite (deocamdată acționând oficial prin OSCE) și, poate, Ucraina. (Dacă Kievul ar adopta o politică hotărâtă față de regimul de la Tiraspol acesta ar putea fi supus unei blocade care ar avea capacitatea de a genera schimbări în raporturile de forță dintre cei implicați în conflict ori interesați de soluționarea lui. Acest lucru ar determina, însă, cel mai probabil tensionarea relațiilor cu Federația Rusă, care și-ar vedea astfel afectate interesele în zonă). Implicarea României în negocierile legate de Transnistria presupune, printre altele, ca administrația Băsescu-Tăriceanu să decidă dacă este gata să discute interesele sale privind problema transnistreană direct cu Chișinăul și Moscova sau doar indirect prin Washington. De asemenea, va trebui să opteze între formula unei federații moldo-transnistreano-găgăuze (formulă prezentând, într-o anumită variantă, riscul transnistrișării destabilizante pe termen lung a Moldovei) sau pentru o Transnistrie autodeterminată ca stat suveran dar fie dependent de protecția puterilor regionale fie subiect al unei alte federații (eventual ucrainene). Fără a avea limpede în minte unde vrea să ajungă ori ce este acceptabil și ce este inacceptabil din punctul de vedere al interesului său național, România nu are rost să se amestece în discuție. Ulterior urmează să vadă cum se conciliază preferințele sale cu cele ale principalilor actori regionali și globali.

Dacă va constata că în mod obiectiv poziția sa privind soluționarea crizei transnistrene este mai apropiată de cea a Rusiei, atunci România va trebui să utilizeze parteneriatul strategic cu SUA spre a face ca **ambii** parteneri să-și redefină și armonizeze poziția în contextul intereselor și priorităților comune. În prezent, contextul internațional pare a deveni încă mai complex ca urmare a anunțului recent al UE potrivit căruia această organizație urmează să desemneze un reprezentant special pentru problema transnistreană. Simplă coincidență sau reacție la indiferența vexatorie a Bucureștiului față de

Bruxelles, implicarea de mult solicitată și mult dorită a UE, se profilează a avea loc cu ignorarea completă a României și intereselor sale. Astfel, documentul de analiză care fundamentează decizia UE, confirmă justetea actualului format de negocieri (din care România lipsește) și sugerează Chișinăului să caute drumul înțelegerii cu Moscova (cu care România nu a antamat, încă, o discuție directă și serioasă pe tema transnistreană). De asemenea, spre deosebire de OSCE (cel puțin teoretic) și de SUA (cel puțin retoric), UE pare a nu insista în retragerea trupelor ruse din Transnistria, lăsând să se înțeleagă că prezența lor în zonă ar putea fi și parte a soluției nu doar parte a problemei. Situată pe Axa Washington-Londra, România are puține posibilități de a schimba punctul de vedere al UE, influențat de grija tandemului franco-german de a nu contraria Rusia, în timp ce SUA arată înclinare spre formule care vizează împingerea puterii rusești spre est și deci, cel puțin pe termen scurt, confruntarea.

Invitația adresată de președintele Voronin lui Traian Băsescu de a vizita Republica Moldova a venit într-un moment foarte important pentru viitorul său politic: campania electorală pentru alegerile generale din 6 martie a.c. Partidul Comunist, aflat la guvernare, era destul de izolat în plan internațional după ce Moscova s-a reorientat către alți actori politici din Republica Moldova. Soluția aleasă de Vladimir Voronin a fost o reorientare bruscă, deci susceptibilă de a fi considerată ca oportunistă, spre Uniunea Europeană. Această reorientare, probabil conjuncturală, a stârnit confuzie în rândul electoratului tradițional al comuniștilor, aflat preponderent în mediul rural, rusofil și conservator. Prezența neașteptată la Chișinău a Președintelui Băsescu a putut avea meritul de a întări, cel puțin sub aspectul retoricii și al simbolurilor, o atare orientare pro-europeană sau, chiar mai larg, pro-occidentală. Unii analiști au apreciat că o convertire la pro-occidentalism a Președintelui Voronin ar fi de natură să împingă electoratul indecis spre opoziție, confirmând justetea mesajului ei.

Vizita a fost, însă, considerată inoportună chiar de către o parte a liderilor partidelor moldovenești. Un exemplu este cel al lui Oleg Serebrian, președintele Partidului Social-Liberal, unul din autenticii promotori ai cauzei europene la Chișinău. Acceptând că opțiunea pro-europeană a fost întărită de vizita și mesajele lui Traian Băsescu, domnul Serebrian a opinat că, din păcate, de aceasta vor putea profita cei care au o experiență mai îndelungată în confiscarea unor idealuri generoase, respectiv comuniștii conduși de Vladimir Voronin.

Dependent de stilul său politic intempestiv, Traian Băsescu a luat în doar 24 de ore decizia de a merge la Chișinău, probabil în dorința de a da semnalul deschiderii „axei Washington – Londra – București” față de vecinii de la răsăritul României. Dezghețarea relațiilor moldo-române era o necesitate, însă acest lucru se putea face într-o manieră mai puțin revoluționară, printr-o vizită exploratorie a ministrului de externe, care să sondeze la fața locului intențiile regimului Voronin. Abia într-o etapă ulterioară ar fi urmat să se realizeze o deschidere politică atât de amplă cum este vizita unui șef de stat.

Consecința indirectă a onorării în acest moment a invitației președintelui Voronin de către Traian Băsescu este legitimarea aspirațiilor europene ale comuniștilor moldoveni, inducând confuzia în rândul electoratului emergent al forțelor democratice din Republica Moldova. Ignorând politicile antiromânești ale administrației comuniste de la Chișinău și încălcările repetate ale drepturilor omului, criticate de Uniunea Europeană, președintele Băsescu a acceptat să șubrezească opoziția din Basarabia (lucru de nedorit, oricât de „dubioasă” ar fi o anumită parte a ei) în schimbul unor relații mai bune cu Republica Moldova, **indiferent de regim**. Cât privește furnizarea de energie electrică pe baze preferențiale, deși un gest de natură a spori simpatiile moldovenilor pentru România și a reduce dependența lor față de Rusia, ea ar trebui anunțată în termeni ceva mai prudenți. În

condițiile în care cetățenii români sunt nevoiți să plătească un cost tot mai ridicat al energiei, o atare măsură ar putea determina nașterea unui sentiment de ostilitate față de vecinul de la Est. (Reacții similare au fost în Germania după unificare, când costurile au fost suportate de către cei din Vest.)

O altă consecință a vizitei intempestive a lui Traian Băsescu ar putea fi punerea sub semnul întrebării a dezvoltării unei alte „revoluții portocalii” în Moldova: cât de credibilă ar mai putea fi lupta împotriva unui regim nedemocratic atunci când acesta a primit promisiuni de sprijin în orice condiții. Într-un atare context, care ar fi răspunsul lui Traian Băsescu dacă Vladimir Voronin i-ar solicita sprijin împotriva unei „revoluții portocalii”?

Pot exista, desigur și puncte de vedere contrarii, care să conțină aprecierea că vizita domnului Traian Băsescu la Chișinău va avea efecte pozitive întrucât acesta, profitând de disponibilitatea gazdei, apărută în condițiile campaniei electorale și ale răcirii relațiilor cu Moscova, printr-un gest hotărât a spart gheața resentimentelor acumulate între România și Republica Moldova. Într-o astfel de apreciere se pleacă de la premisa că Vladimir Voronin și partidul său vor câștiga viitoarele alegeri și vor rămâne pentru încă multă vreme la putere. În asemenea circumstanțe dialogul româno-moldav ar putea cunoaște un climat mai favorabil după victoria comuniștilor domnului Voronin în alegerile din Moldova. Se pune însă întrebarea cu ce scop se antamează acest dialog și pe ce principii se va baza el? Atât scopul cât și principiile vor trebui să țină seama cel puțin de angajamentele (explicite sau implicite) asumate și de natura demersurilor întreprinse de România pe Axa Washington-Moscova. Ideea că România trebuie să dea ajutor Moldovei în orice situații și în orice condiții, aceasta fiind o obligație morală a românilor din dreapta Prutului față de românii din stânga Prutului, este, în sine, o poziție corectă și salutară atât din punct de vedere european cât mai ales din punct de vedere național. Problema este că o anumită guvernare nu echivalează neapărat nici cu interesul național al românilor moldoveni, nici cu ideea europeană, nici cu ideea românească, pentru ca acelei guvernări să i se dea un cec în alb, plătit independent de îndeplinirea altor condiții. Aceasta cu atât mai mult cu cât un asemenea cec ar putea rămâne fără acoperire dacă regimul Voronin, în ciuda abilității remarcabile a celui care îi dă numele, va pierde și sprijinul Rusiei – pentru motive politice – și cel al SUA – pentru motive ideologice.

Ideea de a prezenta România ca pe avocatul natural și cel mai bine plasat al Moldovei în promovarea aspirațiilor acesteia vizând integrarea în UE, este cu adevărat excelentă. Nu numai că ea dă expresie unei realități obiective, dar recunoaște și necesitatea conștientizării unei atari realități atât în Moldova cât și în UE. Problema este în ce măsură, în condițiile orientărilor de politică externă anunțate de administrația Băsescu-Tăriceanu, Bucureștiul se plasează subiectiv în situația de a juca un asemenea rol. Nu este vorba aici de faptul că România nu este încă membru al UE, ci de împrejurarea că influența sa față de și în cadrul UE nu poate fi decât neglijabilă atâta vreme cât poziția sa asupra proiectului european se aliniază la punctul de vedere britanic (sau la cel definit pe Axa Washington-Londra). Nu poți privi, laolaltă cu Londra, UE ca pe o simplă piață liberă și apoi spera să exerciți influență în cadrul unei organizații, până la urmă, politică al cărei motor principal este tandemul franco-german. Se constată astfel că, pentru ambițiile administrației Băsescu-Tăriceanu și, mai ales, pentru aspirațiile României în vecinătatea sa estică principalul instrument este o bună relație cu UE și calitatea de mandatar al acesteia. (La fel stau lucrurile, de altfel, și în ceea ce privește raporturile cu Balcanii de Vest.) România ar trebui, de aceea, să vizeze promovarea politicii UE în vecinătatea sa estică și în Balcani, iar în interiorul Europei unite (politice) să pledeze pentru parteneriatul cu SUA, respectiv pentru

armonizarea agendei UE cu cea americană. Cu alte cuvinte, România se poate insera util în politica subregională a SUA din Balcani și la Marea Neagră numai traducând mesajul american în limbaj european.

Punând împreună bunele și relele neașteptatei vizite întreprinse în Republica Moldova de domnul Traian Băsescu, s-ar putea conchide că, de fapt, obiectivele ei au fost mai degrabă unele de politică internă. Faptul că a afirmat chiar la Chișinău unitatea etnică (națională) a românilor și moldovenilor – afirmație care, din motive ținând de obiectivele integrării europene și euro-atlantice, liderii politici români au făcut-o cu mare prudență în ultimii ani – obligându-l totodată pe președintele Voronin să nu reacționeze negativ la ea – lucru explicabil prin interesul electoral al gazdei în respectiva vizită – a dat satisfacție sentimentelor naționale ale acelor categorii de români pe ale căror voturi s-a sprijinit și contează în viitor domnul Băsescu (în special electoratul PRM care vede în el un al doilea Vadim Tudor). Din păcate, înainte de alegerile din Moldova, astfel de afirmații deservesc opoziția democrată și nu neapărat pro-română dar dovedit pro-europeană, iar după alegeri este greu de crezut că ele vor fi temei pentru o bună colaborare cu un eventual regim Voronin reconfirmat. Totodată ele nu pot nici liniști Rusia și nici entuziasma SUA. (În acest context trebuie reafirmat că în Republica Moldova cei care sunt cu adevărat pro-români nu folosesc o retorică naționalistă românească ci o retorică pro-europeană sinceră, în timp ce în România, patrioții români adevărați nu folosesc referindu-se la Basarabia, retorica unionistă a secolelor trecute, ci retorica unității europene.)

c) Vizita președintelui Traian Băsescu în Ucraina (23 ianuarie 2005)

Sensul istoric al „revoluției portocalii” ucrainene a fost dublu: i) emanciparea geopolitică a națiunii ucrainene de sub tradiționala dominație rusă (proiectul național) și ii) democratizarea națiunii ucrainene (proiectul politic/liberal). Această „revoluție” nu ar fi avut succes fără mobilizarea electoratului naționalist din vestul Ucrainei. Dacă la nivelul electoratului urban de orientare mai liberală, nu au fost probleme, mobilizarea electoratului rural naționalist din vest s-a făcut prin mesaje simbolice cu privire la întărirea țării, inclusiv în relațiile cu vecinii, printre care și România. **Dacă expresia mediatică a „revoluției portocalii” a fost „lupta pentru libertate” (națională și socială), construcția relației politice româno-ucrainene trebuie să plece de la constatarea realității că unul din pilonii puterii lui Viktor Iușcenko sunt forțele naționaliste, care doresc crearea „Marii Ucraine”. Aceasta include și o posibilă atitudine mai radicală față de minorități; față de cea rusă în principal (aproximativ 20% din populație) dar, în subsidiar, și față de cea română (cca. 0,5%) - alături de minoritățile poloneză, maghiară, slovacă.**

Din atari date esențiale caracterizând societatea ucraineană rezultă că pentru a putea obține rezolvarea temelor litigioase existente în relația sa cu Ucraina și pentru a-și promova strategia zonală, este necesar ca România să adopte o conduită prudentă și inteligentă. În acest context este interesant de observat că la ceremonia de investire a lui Viktor Iușcenko nu au fost prezenți lideri europeni importanți din Franța, Germania, Italia, Spania. La prima vedere faptul contrastează cu rolul activ jucat de UE (inclusiv prin Înalțul Reprezentant pentru Afaceri Externe Javier Solana) în susținerea „revoluției portocalii”. O analiză mai atentă subliniază împrejurarea că, în cazul dat, s-a manifestat cu precădere contribuția „Noii Europe”, respectiv a noilor membri ai UE din partea nordică a continentului (Polonia și țările baltice). Spre indispoziția Rusiei, președinții Lituaniei și Poloniei au luat inițiativa de a media în criza de la Kiev, obligându-l pe Înalțul Reprezentant Solana să intre, la rândul său, în scenă, inclusiv spre a ține sub control o posibilă fractură în cadrul UE. (Intervenția europeană a avut loc, foarte probabil, și cu scopul de a apăra proiectul oleoductului Odessa-

Gdansk – anulat, la presiunile Rusiei, de către fostul președinte Kucima – prin care se urmărea accesul statelor central-europene la petrolul caspic și ușurarea dependenței politico-economice a Kievului față de livrările rusești de țiței și gaze naturale.)

După ce de ani de zile sprijiniseră în termeni concreți procesul de întărire a opoziției și de structurare a societății civile ucrainene, America a îngăduit Europei să ia inițiativa politică în Ucraina într-un moment în care Washingtonul urmărea, în perspectiva alegerilor din Irak, o ameliorare a raporturilor cu Moscova. S-a ajuns astfel ca, o relativă încălzire a relațiilor americano-ruse să coincidă cu tensionarea relațiilor dintre Rusia și UE. Vizita recentă a șefului diplomației franceze la Kiev a avut rolul să dea un dublu semnal politic din partea cuplului franco-german. Pe de o parte, un semnal de interes geopolitic pentru Ucraina și de sprijin pentru apropierea acesteia de UE. Pe de altă parte, un semnal către Moscova garantând că, politica UE față de Ucraina va rămâne sub supravegherea Parisului și Berlinului și, în consecință, legăturile Ucrainei cu UE nu vor presupune antagonizarea Ucrainei față de Rusia. Mesajul din urmă este întărit de împrejurarea că, pentru un interval de timp destul de lung, UE nu este pregătită din punct de vedere financiar, organizatoric și psiho-politic să transforme politica de vecinătate față de Ucraina într-o politică de extindere, respectiv de integrare a Ucrainei în UE. Or, obținerea de către Ucraina a statutului de stat candidat la Uniunea Europeană – lucru ce nu poate fi realizat fără modificări de substanță în politica bugetară comunitară – ar fi esențială pentru a determina scoaterea Kievului de pe orbita politică a Moscovei (lucru, probabil, dorit de administrația Bush). Ca aliat al SUA, România ar trebui, probabil să lucreze pentru schimbarea orientării UE în Europa de Est. Natura relațiilor sale cu UE, dar și a celor cu Rusia și Ucraina nu i-o permit.

Tematica contenciosului româno-ucrainean este constituită de următoarele subiecte: 1) delimitarea platoului continental și, în legătură cu aceasta, statutul Insulei Șerpilor; 2) canalul Bâstroe; 3) protecția minorității românești din Bucovina de Nord și Ținutul Herței; 4) problema transnistreană.

Ținând cont de această agendă încărcată și de constrângerile interne și internaționale (mai ales cele din partea Federației Ruse) la care este supus Viktor Iușcenko, considerăm că poziția exprimată public de președintele Traian Băsescu la întoarcerea din Ucraina ar putea fi o importantă eroare tactică. Președintele Băsescu a sugerat o rezolvare interpersonală a problemelor în litigiu, deși problema delimitării platoului continental se găsește, deja, pe rolul Curții Internaționale de Justiție de la Haga, în timp ce problema canalului Bâstroe se află în atenția organizațiilor internaționale competente. **În contextul în care poziția României la Haga este solidă din punct de vedere juridic, evocarea de către Președintele Băsescu a posibilității de a părăsi calea judiciară spre a o înlocui cu una politică, rolul determinant urmând a fi jucat de personalitatea carismatică a șefilor celor două state, constituie o ignorare a raportului real de forțe existent la ora actuală în regiune, precum și a interesului național. Într-adevăr, este evident că într-o asemenea dispută, Ucraina ar avea sprijinul tuturor puterilor globale și regionale (SUA, UE, Rusia) în timp ce România ar rămâne singură. Lucrurile stau la fel, în ceea ce privește Canalul Bâstroe. Sigura șansă pe care o are România spre a ajunge la un deznodământ favorabil cu privire la criza Canalului respectiv este internaționalizarea disputei iar nu bilateralizarea ei. Și așa, sprijinul internațional pe care România l-a putut mobiliza până acum în această privință este atât de modest și de discutabil încât este limpede că într-un format bilateral nu se va obține nimic.**

Subestimarea forței naționalismului ucrainean ar putea fi o eroare fundamentală a politicii externe românești: chiar dacă la Kiev ar exista bună-voință, orice cedare a președintelui Iușcenko în chestiunea delimitării platoului continental al Mării Negre și a

Insulei Șerpilor, ori a canalului Bâstroe va fi taxată în Ucraina, atât la nivel popular cât și la nivel politic, drept o „trădare”. Președintele Victor Iușcenko are destulă popularitate spre a-și permite asemenea decizii impopulare. El are, însă, și multe probleme sensibile de rezolvat. În ierarhia lor, încălzirea relațiilor cu România nu pare a avea caracterul unei urgențe obiective. Iată de ce, România nu trebuie să-și irosească atuurile bazate pe dreptul internațional pentru o presupusă rezolvare pe cale interpersonală a diferendelor cu Ucraina. Mai mult, România trebuie să valorifice actualul context internațional și ucrainean spre a promova, în fine, cauza comunității române din Ucraina. Aceasta se poate realiza pe calea democratizării robuste și rapide a Ucrainei – promisă de noua putere de la Kiev și susținută de întreaga comunitate internațională – proces care include revizuirea echilibrului instituțional din această țară, descentralizarea politico-administrativă și europenizarea statutului minorităților naționale.

Abordarea prudent-rațională a relației cu Ucraina, abordare care, desigur, nu exclude încălzirea relației bilaterale și aplicarea într-un cadru de încredere regăsită, a Tratatului politic de bază româno-ucrainean, ar trebui să nu fie înlocuită de ambiții personale unilateraliste. Statalitatea, securitatea, stabilitatea, independența și suveranitatea Ucrainei sunt esențiale pentru securitatea României. De aceea, România trebuie să le sprijine iar pe evidența și eficiența acestui sprijin trebuie să se ridice încrederea și stima reciprocă între cele două țări. Asemenea ținte nu pot fi atinse, însă, pe calea teribilismului politic care, sub cuvânt că stinge cu instrumente personale tensiuni devenite cronice, ratează oportunități și sporește ostilități.

d) Vizita la Londra a președintelui Traian Băsescu (31 ianuarie 2005)

Prima vizită cu caracter oficial efectuată de președintele Traian Băsescu după preluarea funcției sale a avut loc în Marea Britanie. (Spunem cu caracter oficial întrucât, în mod evident, aceasta a fost semnificația pe care Palatul Cotroceni a dorit să i-o dea deși, din mai multe puncte de vedere – printre care și lipsa unei întrevederi cu Regina Elisabeta, care este șeful statului și, deci, omologul domnului Băsescu – vizita nu s-a desfășurat cu un protocol care să o califice în acest fel.)

Turneul diplomatic în cel mai apropiat punct geografic de pe axa strategică enunțată de Traian Băsescu a clarificat și câteva din necunoscutele „doctrinei Băsescu”. Pe agenda publică a întâlnirii dintre premierul britanic Tony Blair și președintele României Traian Băsescu s-au aflat mai multe probleme: i) definirea concretă a „axei Londra-București”, precum și interesele și acțiunea ei la Marea Neagră; ii) integrarea europeană a României; iii) sprijinul pentru „lupta împotriva corupției”; iv) implicarea militară a României în Irak; v) problema vizelor pentru cetățenii români.

În mod cert, „axa Londra-București” are orientarea vectorială a interesului de la Vest spre Est, astfel încât sensul întrevederii Blair-Băsescu pare a fi fost afirmarea promisiunii ferme a celui din urmă – promisiune exprimată în stilul său politic inconfundabil – privind implicarea masivă a României în acomodarea intereselor britanice la Marea Neagră și în zona caucaziană. Interesul Londrei pentru România, mărturisit chiar de ambasadorul britanic la București, este comercial-investițional și geopolitic. Nu poate fi detectat un interes pentru participarea comună la construcția europeană, ca proiect politic (adică participarea la construcția Uniunii Europene ca federație, nu doar ca o mare piață liberă).

Sprijinul britanic pentru integrarea europeană a României este tradițional, fiind oricând binevenit, dar acesta devine cu adevărat funcțional doar dacă este sincron cu cel al

cuplului franco-german. Marea Britanie se bucură în cadrul UE de o influență comparabilă cu aceea a Franței în cadrul NATO. Având în vedere euro-scepticismul care o caracterizează (fie el și moderat în cazul actualului prim ministru Blair), sprijinul său entuziast pentru România ar putea crea aceste probleme de credibilitate în UE, alimentând suspiciunile că Bucureștiul ar fi un „cal troian” al anglo-americanilor. Rămâne, de asemenea, de văzut, în ce măsură lobby-ul promis de laburiști va diminua opoziția constantă și hotărâtă față de integrarea României în UE, făcută de liberalii și conservatorii britanici. Pentru moment nu există semne încurajatoare în acest sens.

Deși nu pare să fi fost pe agenda discuțiilor, un punct sensibil legat de viitorul european al Marii Britanii și al României este cel privind reconstrucția UE și ratificarea Constituției Europene. Guvernul Blair se confruntă cu dificultățile unui viitor referendum pe această temă, în condițiile în care opinia publică britanică este în cea mai parte a ei ostilă Constituției. (Chiar și membri marcanți ai cabinetului și ai partidului laburist sunt euro-sceptici.) În ceea ce o privește, în cadrul Convenției europene chemată să redacteze Constituția amintită, România s-a plasat pe aceeași linie de gândire cu Germania, Franța, Benelux, Italia și Spania, refuzând să se alătore grupului format din Marea Britanie și țările nordice. Doctrina Axei Washington-Londra-București pare a indica o schimbare de orientare și în această privință, respectiv abandonarea susținerii modelului unei UE politice și așezate pe baze comunitare (federale), în favoarea unei UE-piață, așezate pe baze interguvernamentale. Este logic și, de aceea, posibil ca în timpul vizitei la Londra, domnului Băsescu să i se fi cerut, iar domnia sa să fi dat asigurări în acest sens. Oricum ar sta lucrurile, trebuie să reamintim (fără a mai repeta argumentele pentru care nu este locul aici) că proiectul unei UE preponderent interguvernamentale nu este în interesul național al României.

Ajutorul britanic în lupta împotriva corupției, prin trimiterea de consilieri, este, la rândul său, important. Trimiterea unor consilieri britanici pe lângă guvernul român spre a-l asista în combaterea corupției este de natură să întărească relațiile de cooperare și încredere între Marea Britanie și România. Acesta nu este, însă, un succes al vizitei domnului Băsescu, întrucât punerea la dispoziția guvernului român a consilierilor amintiți a fost convenită încă din perioada guvernului Năstase.

O atenție specială trebuie acordată declarației lui Traian Băsescu în legătură cu menținerea trupelor românești în Irak: „Important este să rămânem acolo până când instituțiile statului irakian vor fi în măsură să conducă eficient țara, să garanteze liniștea necesară începerii unui proces de reconstrucție solidă” (*Ziua*, 1 februarie 2005). Această atitudine hotărâtă a lui Traian Băsescu în menținerea sine die a trupelor în Irak are virtutea unui gest ferm și fără echivoc. Ea este în consonanță cu stilul general al omului politic Băsescu și cu dorința sa de a apărea ca unul care nu agreează jumătățile de măsură și declarațiile cu rezerve mentale ascunse în spatele formulelor nuanțate. Pe de altă parte, este evident faptul că ea vine în contrast cu decizia poloneză și chiar ucraineană de retragere a trupelor. Decizia lui Traian Băsescu devine cu atât mai interesantă dacă o punem în următorul context: i) în campania electorală Adrian Năstase a afirmat că se are în vedere retragerea treptată a trupelor din Irak, în anul 2005; ii) Polonia este unul din cele mai pro-americe state din „Noua Europă” și, cu toate acestea, a decis să-și retragă trupele; iii) Ucraina lui Viktor Iușcenko este semnificativ sprijinită de Statele Unite și, totuși, la rândul său a hotărât retragerea. Este de adăugat că în Polonia și Ucraina intervenția din Irak nu este mai puțin populară decât în România. Deși prezența trupelor române în Irak nu constituie la români o preocupare de masă ea nu a trezit printre aceștia un entuziasm deosebit. În schimb intervenția este tot mai criticată în Marea Britanie, amenințându-l pe premierul Tony Blair

cu pierderea alegerilor care se apropie, ca și cu pierderea șefiei partidului. Pe acest fundal se profilează posibilele cauze ale angajamentului total al domnului Băsescu în criza irakiană (ori, mai bine spus, ale angajării totale a României de către președintele Băsescu). În cel mai bun caz, declarația s-a dorit un sprijin electoral acordat premierului Blair care, dacă în prezent vrea să fie văzut cât mai puțin în compania președintelui Bush, probabil că se bucură să arate electoratului britanic că există țări mai mici și mai nevoiașe capabile să arate în lupta cu „axa răului” o hotărâre și un curaj mai mari decât compatrioții săi contestatari. În acest caz rămâne neclar ce se obține în schimbul unui atare angajament care ar putea expune România unor atacuri ale terorismului internațional de care până acum a reușit, cu o deosebită abilitate, să scape. (Este interesant de observat că, de la declanșarea actualei crize irakiene, România s-a comportat ca un partener strategic loial al SUA, asociindu-se – uneori spre nemulțumirea UE – fără ezitare demersurilor și inițiativelor americane, dar, în același timp, nu a fost percepută în Irak – și în lumea arabă, în general – ca un agresor sau ca un ocupant. În forurile internaționale – în special cele social-democrate – premierul Năstase nu a fost niciodată obiectul criticilor virulente pe care adversarii intervenției în Irak i le-au adresat premierului Blair.) În cazul cel mai rău, expunerea României la riscul amintit ar putea indica percepția Președintelui Băsescu potrivit căreia Washingtonul și Londra nu au răspuns cu entuziasmul așteptat la doctrina „Axei” lansată de el și la avansurile făcute de București în logica acestei doctrine. Există serioase semne că o asemenea percepție este corectă. Într-adevăr, deși privită cu oarecare plăcere, noul entuziasm transatlantic al diplomației dâmbovițene a avut parte până acum de o primire rezervată atât la Casa Albă cât și pe 10 Downing Street. (Aceasta în timp ce Parisul, Berlinul și Bruxellul au reacționat cu insatisfacție și îngrijorare.) Copiind integral poziția președintelui Bush privind Irakul, gestul excesiv și aparent neașteptat arată ca un fel de salt în gol făcut cu speranța că impresia creată la Washington și Londra va determina tandemul anglo-american să întindă plasa de siguranță pentru România. Asemenea salturi prezintă însă riscuri rareori răsplătite într-o lume cinică în care doar raportul de forțe contează. La aceste explicații s-ar mai putea adăuga o a treia. Domnul Băsescu acționează, de regulă, potrivit temperamentului său pe care nu știe și nu încearcă să și-l tempereze. De asemenea, o face cu un acut instinct al așteptării populare. Din acest punct de vedere nu numai că se simte atras de postura liderului de război dar știe că, de regulă, cel puțin pentru o vreme, liderii de război sunt populari sau măcar admirați. Angajamentul său absolut de stil antonescian, pe Axa Washington-Londra și în războiul din Irak, poate fi privit și ca o încercare de a cuceri inimile românilor, oferindu-le imaginea unui lider cu pană și perspectiva unei glorii globale. Sub acest aspect, declarația de la Londra privind rămânerea trupelor române în Irak reprezintă primul act de continuare dincolo de granițele țării, a politicii belicoase dusă de domnul Băsescu în România. Potrivit teoriei lui Clausewitz asupra războiului, o atare continuare are loc cu mijloace diferite: în țară este vorba despre războiul împotriva corupției și pentru instaurarea cinstei, eventual cu sacrificarea libertăților civile; în străinătate despre războiul împotriva terorismului și pentru instaurarea libertății (democrației), eventual cu sacrificarea drepturilor omului. Discursul este calchiat după cel al Președintelui George W. Bush dar și în acest caz se aplică – atât sub aspect practic cât și sub aspect moral – maxima potrivit căreia „nu este același lucru când doi spun același lucru!”

Câștigul așteptat de România din vizita lui Traian Băsescu la Londra ar fi fost eliminarea vizelor pentru călătoriile în Marea Britanie. (Este de menționat că în Europa, Marea Britanie, este singura țară care impune românilor un umilitor regim al vizelor, nefiind exceptate nici măcar pașapoartele de servicii sau cele diplomatice. Aceasta în condițiile în care emigrația română în Marea Britanie – inclusiv

infrafracționalitatea românească – este cu mult mai mică decât în țările Europei continentale pe lângă care Londra se prezintă ca avocat al României.) Cum nu s-a convenit un calendar ferm pentru o ridicare a obligației de viză, suntem nevoiți să constatăm faptul că vizita la Londra a lui Traian Băsescu reprezintă mai degrabă un eșec pentru România.

Traian Băsescu a acuzat constant guvernarea Iliescu-Năstase sub cuvânt că ar fi „cumpărat bunăvoința Occidentului prin contracte”. Admițând că acuzația ar fi corectă, actualul președinte nu poate nega eficiența unei atari tactic atâta timp cât prin presupusa ei aplicare România a obținut pentru cetățenii săi, mai întâi, liberul acces în spațiul Schengen iar ulterior a închis negocierile de aderare cu UE. Prin contrast, Traian Băsescu, deși și-a asumat poziționarea pe „axa Washington-Londra-București”, nu a obținut – cel puțin în urma vizitei la Londra – nici un rezultat pozitiv pentru interesul național. Privind lucrurile astfel se poate conferi primului demers diplomatic la vedere efectuat de Președintele Băsescu pe Axa Washington-Londra, dimensiunea unui eșec.

Putem elimina, totuși, concluzia eșecului în demersul de la Londra dacă țintele reale ale acestuia au fost altele decât cele stabilite prin așteptările publicului românesc. Doar prin raportare la agenda românească publică vizita nu a dat rezultate. Nu este exclus, însă, ca domnul Băsescu să fi avut o agendă necunoscută incluzând ținte proprii. În acest caz se justifică întrebarea: care ar fi putut fi miza personală a președintelui României în alinierea la o eventuală Axă Washington-Londra, aliniere din care a decurs și recenta vizită în Marea Britanie cu întreaga ei coreografie? Un posibil răspuns – care nu este încă pe deplin confirmat, dar apare a fi din ce în ce mai plauzibil – ar fi legat, din nou, de obiectivele de politică internă ale președintelui român. În acest sens Traian Băsescu a transmis semnale clare cu privire la dorința sa de a instaura un stil prezidențial activ, asimilat de cercetarea noastră anterioară cu „neo-cezarisul”. Astfel, este posibil ca Traian Băsescu să fi urmărit la Londra (urmează Washingtonul) obținerea acceptului pentru manifestarea unui stil personal de conducere, tolerabil de diplomației obișnuite cu exersarea pragmatismului, dar care ar trezi reacții de dezaprobare în „Vechea Europă”, mai intransigentă când este vorba de respectarea spiritului Constituției, a instituțiilor democratice, statului de drept și drepturilor omului. **În acest context este interesant de remarcat că doctrina „Axei Washington-Londra-București-Moscova” (doctrina Băsescu) reflectă în subtext și preferințele domnului Băsescu pentru regimurile prezidențiale, precum și pentru politicile care dau prioritate securității față de respectul desăvârșit al libertăților civile. Președintele Băsescu se așteaptă, probabil, de la asemenea regimuri și administrații, la simpatie și susținere pentru propriul său proiect cezarist în România. Dintr-o asemenea perspectivă, vizita la Londra (într-un fel, pregătitoare pentru vizita mult mai importantă de la Washington) poate să fi fost un succes.**

e) Vizita la Moscova a președintelui Traian Băsescu (14-15 februarie 2005)

A doua vizită pe Axa Washington-Londra-București-Moscova a avut loc la Moscova (extremitatea estică a Axei). Rapiditatea cu care s-a organizat această vizită (rapiditate în contrast total și cu obiceiurile diplomației rusești și cu dinamica relațiilor româno-ruse din ultimii ani), precum și faptul că ea are loc înaintea unor călătorii în capitalele importante al UE (Bruxelles, Berlin, Paris), confirmă observația noastră potrivit căreia Axa pe care președintele Băsescu dorește să plaseze România și politica sa externă include Moscova și se termină acolo.

Agenda actuală a relațiilor româno-ruse cuprinde o gamă variată de chestiuni, de la unele cu caracter general la altele punctuale, specifice relației bilaterale: a)

definirea exactă a rolului de „punte” pe care administrația Băsescu-Tăriceanu a asumat-o în raport cu spațiul pontic și, mai larg, cu zona Comunității Statelor Independente; b) recunoașterea intereselor strategice rusești în Balcani și la Marea Neagră, precum și a celor românești la gurile Dunării și în Moldova; c) cooperarea dintre România și Federația Rusă în cadrul unor organizații internaționale din care ambele state fac parte (ONU, Consiliul Europei, OSCE) și în care Moscova ar dori să joace un rol mai important, aceste organizații înseși urmând să capete o mai mare relevanță internațională aptă a contrabalansa influența NATO și UE; d) situația Republicii Moldova și, corelat cu aceasta, problema transnistreană (inclusiv revenirea României în grupul de negociatori pentru soluționarea crizei); e) acomodarea intereselor economice reciproce (reechilibrarea balanței comerciale, facilitarea exporturilor Românești în Rusia, definirea politicii față de investițiile rusești în România și față de eventualele investiții românești în Rusia), cu o atenție specială asupra industriei aluminiului din România, dar și a celei energetice; f) amplasarea unor baze militare SUA (NATO) în România; g) cooperarea la Marea Neagră în lupta împotriva terorismului, crimei organizate și traficului ilicit; h) situația tezaurului românesc; i) denunțarea Pactului Molotov-Ribentrop și a efectelor sale.

Unii analiști politici continuă să se întrebe dacă și de ce domnul Băsescu a inclus pe axa acțiunii externe românești Moscova. Primul semnal al acestei decizii a fost dat în chiar declarațiile de politică externă ale președintelui României. Așa cum am arătat anterior, ca și în cazul referirilor la parteneriatul transatlantic și, prin contrast, cu registrul minor în care este prezentată relația cu UE, discursul prezidențial descrie proiectul politic oriental în termeni strategici. De asemenea, dimensiunile atlanticistă și cea euro-asiatică ale acțiunii externe românești sunt prezentate aproape totdeauna într-o corelare care indică natura identică a importanței care li se acordă potrivit doctrinei Băsescu. Dincolo de aceste semnale care vorbesc despre intențiile administrației Băsescu-Tăriceanu, prelungirea axei Washington-Londra-București până la Moscova este o cerință obiectivă impusă de logica doctrinei Băsescu însăși. Principalele argumente în acest sens sunt următoarele: i) Prin vocea autorizată și autoritară a președintelui Bush, Washingtonul a cerut României să fie puntea dintre NATO și Federația Rusă, adică să lucreze pe plan local spre a crea o vecinătate prietenoasă Alianței Nord-Atlantice. O asemenea vecinătate este necesară pentru a facilita expansiunea și consolidarea NATO la frontiera sa estică; ii) Axa Washington-Londra-București nu are nici un sens dacă România nu s-ar putea implica util în politica subregională anglo-americană la Marea Neagră, gurile Dunării și în Balcani. În lipsa unei asemenea implicări SUA nu ar avea nici un interes major în România. Or, succesul implicării depinde de o bună relație între România și Rusia; iii) Ca țară de primă linie România este direct și nemijlocit expusă oricărei forme de ostilitate arătată de Rusia față de alianțele occidentale din care România face parte. Spre a diminua consecințele negative ale unei asemenea ostilități – care, din cauza contiguității sau cvasi-contiguității teritoriale, ca și din cauza disproporției de putere dintre ea și Rusia, o afectează mai mult decât pe aliații săi occidentali – România este obligată să întrețină cel puțin în context bilateral o legătură amicală cu Rusia. O asemenea legătură va reduce riscul ca România să se transforme dintr-o „țară-punte” într-o „țară-țintă”; iv) România are nevoie de cooperare strategică în relația cu Rusia – mai ales în condițiile în care nu cultivă și nu se poate baza pe sprijinul UE și pe o politică externă și de securitate europeană comună – pentru a compensa dezechilibrul de putere existent în relația sa partenerială cu SUA. Altminteri parteneriatul strategic cu SUA riscă să capete un caracter unilateral și un sens unic – de la vest la est. Antanta cordială cu Rusia („parteneriatul pragmatic” – cum bine a numit-o domnul Băsescu) poate fi garanția că

România nu se va transforma din „partener transatlantic” în „satelit transatlantic”. v) Întrucât ca putere globală SUA nu au întotdeauna interesul sau disponibilitatea să se implice în abordarea unor teme locale care pot prezenta importanță vitală pentru România, autoritățile de la București trebuie să își păstreze intactă capacitatea de a negocia direct pe marginea unor asemenea teme cu Moscova.

Cu pragmatismul său lipsit de constrângerea principiilor, precum și împins de orgoliul unui David fără limite, gata să se confrunte cu orice Goliat, președintele Traian Băsescu nu se va angaja niciodată în vest fără să își asigure o linie de repliere în est și invers. Pentru moment acest joc la cele două capete ale Axei Washington-Moscova pare posibil întrucât SUA și Rusia au, cel puțin pe termen scurt, obiective comune. Principalul obiectiv este lupta împotriva terorismului internațional și a fundamentalismului islamic. În același timp, ambele țări apreciază că întărirea securității reclamă și justifică limitarea libertăților civile. Pe un alt plan, SUA sunt prinse în complicațiile afgane și irakiene care se pot agrava până la cote insuportabile pe planul politicii lor interne dacă Rusia ar da sprijin insurgenței anti-americane din lumea arabă și musulmană. Aceasta în vreme ce Rusia are numai de câștigat din prelungirea intervenției militare americane în Asia Centrală și Orientul Mijlociu, în condițiile în care respectiva intervenție face dificile relațiile SUA cu UE, exclude apropierea americano-chineză și menține ridicat prețul hidrocarburilor. Pe asemenea baze, se poate constata o îmbunătățire a raporturilor dintre Rusia și SUA. Dimpotrivă, Rusia este tot mai îngrijorată și iritată de criticile și concurența UE care, după extinderea acesteia prin primirea unui număr însemnat de state ruso-alergice scăpate din fostul bloc sovietic, au devenit virulente și eficiente (a se vedea, cu titlu de exemplu, contribuția europeană în „revoluția portocalie” de la Kiev sau refuzul european de a găsi răspunsuri convenabile la problema Kaliningradului).

Întrebarea este cât timp va mai dura această coincidență de agendă între SUA și Rusia, coincidență care, sesizată probabil de domnul Băsescu, l-a condus pe președintele român la concluzia că poate agrega mai bine deschiderile sale politice către Washington cu cele către Moscova, decât cu cele către UE? **Analiza opțiunilor strategice ale SUA și Rusia, relevând profunde incompatibilități pe termen lung, arată că echilibristica între cele două va fi tot mai dificilă și mai riscantă pentru România. Pe de o parte, SUA par a dori preluarea controlului total asupra Eurasiei (inclusiv spre a gestiona potrivit priorităților lor securitatea energetică la nivel global) și împingerea Rusiei (diminuarea sferei ei de influență) într-un spațiu cuprins între frontierele estice ale Ucrainei și Belarusului, și Urali. Pe de altă parte, recent, Rusia și-a precizat inechivoc intenția de a-și reface zona de influență în spațiul fostului URSS procedând, în lipsa cooperării occidentului, la acțiuni unilaterale care vor include, printre altele, conlucrarea cu forțele de opoziție din țările vizate – în măsura în care acestea se vor dovedi mai receptive față de exigențele rusești, folosirea societății civile (în stil american) și stabilirea de contacte directe cu aliații Americii.**

Graba neobișnuită cu care președintele Putin a acceptat să îl întâlnească pe omologul său român, fără o agendă precisă, se situează, neîndoind, pe linia unei asemenea politici „de asalt”. În astfel de împrejurări spațiul de manevră al României se va limita drastic și instinctul politic pe care se bazează doctrina Băsescu se va dovedi insuficient spre a produce rezultatele dorite. Convingerile și principialitatea vor trebui, de aceea, să ia locul oportunismului și conjuncturismului.

Analiza rezultatelor vizitei lui Traian Băsescu la Moscova și a întrevederii cu președintele Vladimir Putin scoate în evidență câteva elemente importante:

- a) Dacă la Londra întrevederea Tony Blair –Traian Băsescu a durat cca. 30 de minute, la Moscova întâlnirea cu președintele Vladimir Putin a durat 1,15 ore, depășind puțin durata programată oficial, la care s-a mai adăugat o întrevedere de o oră în cadrul dineului oficial. Chiar dacă din intervalul de timp menționat se exclud minutele consumate cu formulele protocolare și cu traducerea din limba română în cea rusă și invers, comparația privind durata întâlnirii probează că, la Londra, importanța acordată vizitei a fost cea specifică unei *prime luări de contact*, pe când la Moscova, prezența lui Traian Băsescu a fost privită ca *ocazia pentru deschiderea unei perspective strategice vizând contrabalansarea influenței occidentale în România*. Acest fapt este explicabil prin interesul rusesc sporit față de România, în contextul în care Moscova pare a fi pierdut competiția pentru Ucraina, iar relațiile cu Polonia nu au putut încă depăși tradiționala neîncredere reciprocă dintre cele două națiuni;
- b) Dacă premierul Blair s-a menținut în limitele limbajului oficial, arătând amabilitate dar nu și un entuziasm special față de avansurile euforice ale unui președinte român al cărui trans-atlanticism exuberant îl stânjenește în condițiile în care electoratul britanic îi reproșează obediența față de politica SUA, dialogul Putin-Băsescu a subliniat rolul și perspectivele luminoase ale relațiilor interpersonale între cei doi. **Traian Băsescu a încercat să creeze o relație de tip personal cu președintele rus, cerându-i acestuia numărul de telefon personal, pentru a transmite astfel un semnal al existenței unei relații personale. Acest gest trebuie însă coroborat cu simbolistica unui gest similar: președintele Comisiei Europene i-a oferit numărul de telefon personal premierului Călin Popescu-Tăriceanu. Sintetizând cele două relații, rezultă că la Bruxelles României i s-a oferit, în timp ce la Moscova România a cerut. Din aceeași sferă a gesturilor simbolice face parte și declarația lui Traian Băsescu, în care a afirmat că președintele rus are în el un „prieten european”. Declarația este foarte importantă, deoarece în raport cu Rusia președintele Traian Băsescu și-a asumat o identitate europeană, iar în raport cu Uniunea Europeană o opțiune atlanticistă.** În aceste gesturi simbolice poate fi întrezărită evoluția în planuri paralele a președintelui Traian Băsescu. O astfel de conduită, într-o lume globală, poate repede cădea, însă, în oportunism. Or, chiar și în politica internațională oportunismul are rezultate limitate. Pe de altă parte, sesizând înclinațiile mesianice ale omologului său român, cu abilitatea sa exemplară, președintele Putin l-a recrutat în grupul select al partenerilor săi personali în care se mai află președintele Bush, cancelarul Schroeder și alți câțiva de aceeași mărime. Rămâne întrebarea dacă noul „fir roșu” întins între Kremlin și Cotroceni – realizare, în sine, salutară – va facilita, în ciuda evidentelor asimetriei de putere, un „parteneriat personal” simetric, de tipul celui ruso-german, sau unul asimetric menit a încuraja disidența regimului Băsescu-Tăriceanu în cadrul alianțelor euro-atlantice?
- c) Agenda întâlnirii Băsescu-Putin, după cum rezultă din comunicatele oficiale, pare a fi lăsat pe afară, cel puțin în privința proiectelor de substanță, multe puncte nevralgice ale agendei obiective a relațiilor bilaterale. Declarația politică cea mai importantă făcută de președintele Băsescu este aceea a recunoașterii de principiu a intereselor strategice ale Rusiei în regiune și în lume. Aceasta a fost însoțită de mențiunea că și România are interese strategice pe care le dorește promovate. Deși nu s-a afirmat explicit, se deduce că între cele două seturi de interese nu are exista o contradicție antagonistă. Ceea ce pare a fi rămas cu totul nespus sunt consecințele amintitei recunoașteri și felul concret

în care interesele în discuție vor putea fi armonizate. O atare ambiguitate poate fi periculoasă în măsura în care, făcând loc unor speranțe nerealiste și unor temeri nejustificate, va conduce la dezamăgiri și va reduce șansele construirii unei încrederi atât de necesare în circumstanțele actuale.

d) Partea cea mai amplă a discuțiilor se pare că a fost consacrată aspectelor economice. În ciuda acestui accent puține elemente concrete au fost agreate. Oferta rusească pentru investiții în reactoarele 3 și 4 de la Cernavodă este surprinzătoare dacă ținem seama de faptul că tehnologia nucleară rusească este considerată mai puțin performantă decât cea canadiană cu care este realizată centrala atomo-electrică românească. Interesul economic exprimat de președintele Vladimir Putin pentru participarea unor companii rusești la realizarea unor depozite de gaze subterane în România ar trebui corelată cu faptul că două companii europene (Gas de France și Ruhrgas) au câștigat privatizările pentru Distrigaz Sud și Distrigaz Nord. În mod cert, controlul asupra resurselor energetice are o importanță strategică pentru toată lumea. În consecință, orice opțiuni în domeniu au caracter politic și antrenează pe toții aliații aflați pe axa strategică proiectată de președintele Băsescu ori în apropierea ei;

e) **Interesul manifestat de președintele Traian Băsescu pentru revenirea României în mecanismul de reglementare a conflictului transnistrean este justificat, iar exprimarea lui necesară. Acceptarea României în sistemul de negocieri ar fi o victorie semnificativă pentru diplomația românească.** Din tăcerea, cel puțin oficială, a părții ruse rezultă, așa cum era de așteptat, că Moscova nu este grăbită să accepte modificarea actualului format al negocierilor transnistrene, cu atât mai mult cu cât includerea României ar putea deschide Cutia Pandorei **în favoarea implicării UE și SUA (așa cum a sugerat președintele Vladimir Voronin).** Cu toate acestea, se poate anticipa că, în condițiile și în scopul încălzirii relațiilor ruso-române, Kremlinul ar avea motivația necesară spre a satisface cererile Bucureștiului. Aceasta ar oferi domnului Băsescu, fără nici un pericol real pentru poziția Rusiei în amintitele negocieri, un surplus de simpatie populară și de încredere în sine ca lider naționalist, în condițiile în care un astfel de naționalism displace astăzi mai puțin Rusiei în căutare de coeziune națională, cât superputerii globale americane, promoatoare a mesajului internaționalist. Implicarea României în mecanismul de reglementare a chestiunii transnistrene trebuie realizată, așadar, și prin consultări cu NATO și cu Uniunea Europeană, pentru *sincronizarea* acțiunilor românești cu acțiunile și viziunea acestea. Orice asumare unilaterală a unor acțiuni în reglementarea conflictului transnistrean poate afecta grav poziția internațională a României. După cum, în situația în care interesele naționale românești se vor dovedi, în anumite privințe, mai apropiate de soluțiile rusești decât de cele preconizate de aliații euro-atlantici în conformitate cu strategia lor globală, România se va afla într-o situație mai mult decât delicată. Poate tocmai de aceea, SUA nu au dorit să includă pe agenda convorbirilor româno-americane problema transnistreană cu ocazia recenteii întâlniri dintre miniștrii de externe ai celor două țări. Unii analiști susțin că o atare conduită a diplomației americane în raport cu conflictul înghețat transnistrean ar putea indica faptul că Statele Unite au transmis României semnalul de dezinteres față de această problemă și, corelat, îndemnul implicit de rezolvare prin negociere directă cu Rusia a unor chestiuni locale care țin de interesul Bucureștiului. **Eșecul intrării României în formatul de negociere a conflictului transnistrean pare să indice faptul că Moscova a adoptat un joc de așteptare în relația cu România, în lipsa unei presiuni de la**

Washington, pentru a obține la capătul acestuia satisfacerea a cât mai multora din interesele sale economice, politice și strategice;

- f) Cooperarea în cadrul și pentru reforma organizațiilor internaționale a fost abordată de partea rusă dar partea română, nefiind pregătită, nu a sesizat importanța temei și a oportunităților de cooperare strategică implicate de ea. De aceea, nu au fost avansate idei concrete;
- g) Cooperarea la Marea Neagră a fost identificată, pe drept cuvânt, ca un obiectiv important dar ideea, altminteri interesantă, a unui „parteneriat pontic” s-a limitat la cooperarea în combaterea terorismului, a crimei organizate și a traficului ilicit. Cum se va îmbina această cooperare având serioase conotații politice cu angajamentul României de a promova politica anglo-americană în regiune, rămâne de văzut;
- h) Amplasarea bazelor americane în România a fost prezentată de președintele Băsescu a fi parte a luptei împotriva terorismului și ca neavând un caracter inamic față de Rusia. Precizarea este corectă dar, în sine, nu și foarte convingătoare. Neputând face în mod direct nimic a împiedica o astfel de amplasare Rusia va prefera să ia măsuri de contracarare și compensare. De aceea, probabil, nu a reacționat negativ ori sceptic față de anunțul președintelui român. Ea își va crea propriile baze în zona Novorosiisk, își va menține bazele din Crimeea și va refuza, după cum a anunțat, să părăsească bazele din Georgia. România se va afla pe linia de contact direct cu aceste amplasamente militare rusești;
- i) Problema tezaurului, ca și aceea a Pactului Molotov-Ribentrop au fost excluse din convorbiri printr-o formulă retorică transferând controversele trecutului în grija istoricilor. Cel puțin în contextul actual și ținând seama de dificultatea temelor actuale aflate în discuție, o asemenea abordare este înțeleaptă. Problema tezaurului românesc a fost abordată în continuare de partea rusă ca o problemă tehnică, deși presiunea opiniei publice românești ar fi pentru transformarea acesteia într-o chestiune politică.

Dacă admitem că administrația Băsescu-Tăriceanu a sesizat antagonismele virtuale de pe Axa Washington-Moscova și urgența confruntărilor, astăzi doar potențiale, cărora România și politica ei externă le-ar putea deveni ostatice, atunci trebuie să acceptăm că și în acest caz, obiectivele urmărite de președintele Băsescu, prin promovarea doctrinei sale de politică externă, sunt interne. Urmărind instaurarea regimului său neo-cezarișt în România, domnul Băsescu este atras de și, totodată, încrezător în regimul prezidențial din Rusia, precum și în tradiționala înclinație de a pune securitatea deasupra drepturilor omului.

O astfel de ipoteză este confirmată de conținutul și rezultatele spectaculoasei și grăbitei vizite a președintelui Băsescu la Moscova. Pentru domnul Băsescu rezultatele vizitei țin de domeniul imaginii decât de cel al realității. Din nou, doctrina Băsescu se dovedește a fi o doctrină de politică externă pentru uz intern.

f) Vizita la Bruxelles a ministrului de externe, Mihai-Răzvan Ungureanu (3 februarie 2005)

Această acțiune diplomatică, de prezentare a intențiilor noii administrații de la București, este semnificativă pentru ordinea de priorități a administrației Băsescu. Președintele României, Traian Băsescu, mai întâi a vizitat Londra și Moscova. Abia în al

treilea rând au fost trecute în agenda de deplasări importante capitala de care depinde îndeplinirea principalului obiectiv național: integrarea europeană. Cel care a prezentat prioritățile României la Bruxelles a fost nici șeful statului, nici șeful guvernului ci abia ministrul de externe. Cu o agendă de politică internațională astfel selectată, nu ar trebui să mire pe nimeni dacă veștile care vor veni de la Bruxelles nu vor fi în viitor cele mai bune. Deplasarea la Bruxelles a ministrului de externe român este importantă tocmai prin mesajul asociat acesteia iar nu prin substanța sa.

4. Perspective și riscuri de criză

1. Cumulul dintre întârzierea procesului de pregătire pentru aderarea la Uniunea Europeană și poziționarea **exclusivă** pe diferite axe **euro-sceptice** (transcontinentale sau subregionale) poate determina aplicarea clauzei de salvagardare și, ca atare, amânarea integrării europene a României (cel puțin până în 2008). O criză în relațiile dintre România și Uniunea Europeană se va transforma și într-o criză politică internă românească. Aceasta și-ar putea găsi dezamorsarea fie în alegeri anticipate fie, preferabil, într-un guvern de largă coaliție (PNL-PSD sau AD.A.-PSD).
2. **O implicare imprudentă în Republica Moldova, în actualul context electoral, poate avea efecte perverse:** i) **victoria Partidului Comunist**, al cărui atașament pro-european nu este îndeajuns verificat, a cărui bază electorală este reticentă față de occidentalizare și a cărui retorică este românofobă. Legitimarea regimului Voronin reduce perspectivele unei alte „revoluții portocalii” în Moldova (după modelul ucrainean și georgian). În aceste condiții, este previzibilă conturarea acolo a unui sistem bipolar având ca actori principali Partidul Comunist (româno-sceptic) și Partidul Popular Creștin Democrat (româno-entuziast), cu consecința nedorită a aducerii României în disputele politice moldave și a vulnerabilizării ei subsecvente pe plan european; ii) **retensionarea situației din Transnistria**, într-un context internațional fluid, care nu avantajează negocierile pentru soluționarea problemei conflictelor înghețate. Declarațiile belicoase ale conducătorilor de la Tiraspol la adresa Chișinăului avantajează, în mod indirect, tot Partidul Comunist, care va profita de pericolul războiului intern pentru a-și atrage de partea sa toate componentele neromânești ale societății moldave. În condițiile în care, potrivit noii sale politici de refacere a sferei de influență în spațiul fostului imperiu sovietic, Rusia nu mai sprijină guvernul comunist de la Chișinău, în mod paradoxal, ea va credita opoziția (declarat pro-românească); dar nu atât pentru a schimba regimul ci tocmai pentru ca prin păstrarea unui echilibru politic precar să mențină *status quo-ul* actual criticat de occidentul euro-atlantic.
3. **Definirea exclusivistă a arhitecturii relațiilor sale internaționale prin apelul la conceptul desuet de „axe” și descrierea exclusivă a politicii sale externe ca o „punte” către zone inamicale sau bântuite de crize cronice, expun România la șocul turbulențelor internaționale.** Declanșarea unei crize militare în Iran, următoarea țintă de pe „axa răului” invocată de administrația George W. Bush, poate pune România într-o situație dificilă, dacă ținem cont de previzibila împotrivire a cuplului franco-german la o nouă acțiune militară în zona Orientului Mijlociu. Un angajament militar al României, în afara unui mandat al O.N.U. va produce o nouă și mult mai gravă (posibil letală) criză în relațiile dintre România și Bruxelles. Un prim test al relațiilor dintre România și Uniunea Europeană va avea loc în contextul anunțatei retrageri a trupelor poloneze din Irak. Va

lua România locul Poloniei în Irak, și cu ce costuri materiale și politice? La fel se pune problema și în situația Caucazului unde o intrare bruscată a României ar putea-o plasa la chiar punctul de ciocnire a intereselor marilor actori globali și regionali.

4. Interesele Occidentului de a susține actualul regim de la Kiev, asociate cu interesele Rusiei de a reface legăturile cu el, ar putea conduce fie la înțelegeri realizate în absența României și cu ignorarea intereselor ei în zonă, fie, în orice caz, la o politică de menajare și protejare a Ucrainei în raporturile cu vecinii ei. În acest caz, chiar și parteneriatele transatlantice ale României ar putea deveni instrumente pentru periferizarea agendei românești iar nu pentru promovarea ei.

5. Recomandări

1. **Președintele României trebuie să-și gestioneze mai rațional rolul de vector de inițiativă, punând un mai mare accent asupra funcției de mediator intern și de vector de autoritate. El trebuie să se limiteze la a personifica puterea iar nu să tindă la a o personaliza. Intempestivitatea nu trebuie confundată cu vizionarismul și curajul abordărilor.** Acest lucru este cu atât mai important pentru noua politică estică, Orientul Mijlociu Extins înglobând o serie de pericole care trebuie evitate. Rolul esențial în gestionarea acestei politici trebuie să revină diplomaților de carieră. **Rolul de vector de inițiativă trebuie să-i aparțină, preponderent Ministerului de Externe, Președintele Republicii având rolul, în opinia noastră, de a conferi diplomației guvernamentale și parlamentare o dimensiune națională, transpartizană.**
2. **Electoralizarea politicii externe trebuie abandonată.** Cu alte cuvinte, comportamentul care asigură succesul în campaniile electorale este inadecvat promovării intereselor naționale în politica internațională.
3. **Se impune adoptarea unei politici transatlantice echilibrate și principiale, bazată pe comunitatea de valori și interese. Aceasta ar urma să-i permită României inclusiv afirmarea unor dezacorduri cu partenerii săi strategici, atunci când anumite acțiuni nu sunt suficient de puternic argumentate sau riscă să producă tensiuni în comunitatea transatlantică. Indiferent de axele pe care dorește să evolueze România nu poate accepta rolul de satelit. Parteneriatul strategic cu SUA se bazează pe ideea inserării utile a României în politica americană sub-regională și are ca mecanisme consultarea, cooperarea și concertarea. El nu presupune doar privilegiul de a primi explicații mai detaliate în legătură cu demersuri și inițiative pe care trebuie să le susțină chiar și împotriva intereselor sale naționale. Ca țară de frontieră – de „primă linie” – România poate fi deosebit de utilă, dar este și deosebit de vulnerabilă. Această diferență de vulnerabilitate între România și partenerii săi strategici trebuie avută în vedere atunci când se iau deciziile politice de natură a implica Bucureștiul.**
4. **Realizarea unui proces rapid de sincronizare a politicii externe românești cu Politica Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene este urgentă și indispensabilă.** Sincronizarea obiectivelor politice ale României la Marea Neagră și în Europa de Est cu evaluările și obiectivele politicii de vecinătate a Uniunii Europene este

cheia succesului în demersurile României în vecinătatea sa. În același timp, trebuie încercată definirea acestor obiective în context euro-atlantic.

5. **Integrarea europeană trebuie să fie o prioritate a politicii interne, dar aceasta trebuie să fie și principala preocupare de politică internațională.** România trebuie să-și asume vocația europeană și să militeze pentru obținerea statutului de membru „co-fondator” al Uniunii Europene. Deoarece pe agenda Uniunii Europene, după finalizarea actualului val de extindere, va redeveni prioritară tema adâncirii integrării (extinderea trecând în plan secundar), România va trebui să se focalizeze pe participarea la acest proces.
6. **România va trebui să evite a se comporta ca un protagonist în cadrul disputelor transatlantice ca și al celor ruso-occidentale. Rămânând în același timp loială principiilor și alianțelor, va fi necesar ca politica ei să se coreleze strict cu mijlocele pe care le are la dispoziție și cu resursele pe care le poate mobiliza pentru promovarea agendei sale. Aceasta în condițiile în care, desigur, este recomandabil ca agenda și prioritățile sale să fie definite în sincronie cu procesele globale.**
7. **Sub aspect organizatoric se impune întărirea rolului consilierilor de politică externă de la Președinția României și creșterea importanței avizului guvernamental asupra inițiativelor și discursului de politică externă al președintelui, astfel încât să se asigure coerența, convergența, predictibilitatea și profesionalismul acțiunilor externe ale României.**